

778 א.י.

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס' 35/א

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ד',
י"ח בתמוז, תשס"ז - 26.6.56
בשעה 8.45

ג. כוונות:

- חברי הוועדה: ש. פרחיץ - היו"ר
- ד. הקטין
- פ. זוארץ
- ש. כפרית
- ד. בצר
- ד. צברי
- א. רוזיאל-נאור
- י. רפאל

- סוזטביים: ד"ר אבידור - מנהל הכללי של משרד החינוך
- ד"ר קצנלנבוגן - סגן מנהל כללי של משרד החינוך
- גב' סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך
- ד"ר אלנברג - מנהל בי"ס תיכון "גאולה", ת"א
- ד"ר בן-יהודה - מנהל בי"ס תיכון "הרצליה", ת"א
- ד"ר ברמן - מנהל בי"ס תיכון חדש, ת"א
- ד"ר ספירא - מנהל בי"ס תיכון, בית-הכרם
- מר ספירא - מנהל בי"ס תיכון הריאלי, חיפה

ג. עדר ג:

- א. אבריאלי
- ב. הרמל
- ס. וילנר
- פ. חסדאן
- ח. טגורי-כהן
- א. תלמי

סקירה על מצב החינוך התיכוני. סדר-היום:

=====

היו"ר ש. פרחיץ: אבי פותחת את הישיבה.

בטרם נקבל את מלחת מנהלי בתי-הספר התיכוניים,
נשמע מפי ד"ר אבידור סקירה קצרה על החינוך התיכוני.

ד"ר אבידור: בדצוני להקדים מלים אחדות לאיגפורמציה שהוועדה

תשמע היום מצגיגי איגוד בתי-הספר התיכוניים.

נתחיל במסירת מספרים.

מספר גילאי 18 - 14 הוא כיום קטן במדון יחסי
ממספר גילאים אחרים. יש לזקוף עובדה זו על חשבון שנות הולדתם,
שנים 1942 - 1939, שהיו שנות מלחמה. מספרם בישוב היהודי
מגיע ל-91,000 בקירוב, היינו כ-23,000 ילדים בכל שנתון. מספר ילדים
זה בשנתון מהווה כמחצית מספר ילדים ב-6 השנתונים הצעירים יותר.

מ-91,000 גילאי 18 - 14 נמצאים כ-66,000
במסגרת בתי-הספר לטיניהם. זהו אחוז לומדים גבוה מאד.

ג"ר טבידור:

חלוקת 66,000 הלומדים, לפי מקום לימודיהם
היא כדלקמן:

- בבתי-ספר תיכוניים כלליים של בוקר וערב וכן
כיתות המסך לומדים כ-25,000 תלמידים;
- בבתי-הספר החקלאים והמקצועיים לומדים כ-11,000.
מסכם לומדים בבתי-ספר אלה יותר תלמידים, אך לא כללתי במספר הנ"ל את
גילאי 13 - 12.
- בבתי-ספר לנערים עובדים לומדים כ-11,000;
- בבתי-ספר יסודיים לומדים כ-8000 גילאי 16 - 14;
בישיבות לומדים כ-5000;
- במסמינריום, בתי-ספר לאחיות, בתי-ספר לפקידות
לומדים כ-3000;
- בקורסים לחניכות מטעם משרד העבודה לומדים
כ-3000.

כ-25000 גילאי 18 - 14 אינם לומדים באחת
המסגרות הלימודיות הנ"ל, אולם ישנם ביניהם כאלה אשר סיימו בתי-ספר
יסודיים או אפילו כמה כיתות תיכוניות, אך את מספרם אין לדעת. אין
ספק כי בין 25,000 בני הנוער הללו ישנם גם כאלה אשר לא הגיעו אפילו
לביית-ספר לנערים עובדים, אבל גם את מספרם קשה לקבוע.

אם להשוות את מצב גילאי 17 - 14 בארץ עם
מצב אותם הגילאים בארצות אחרות, יש לומר כי המצב אצלנו מביא את הדעת
שבי שלישים מגילאי החינוך התיכון נמצאים במסגרת לימודית, וזוהי
תופעה שאין למצוא דוגמתה ברוב הארצות בהן חינוך לילדים שלמעלה
מגיל 14 הוא חובה או אפילו חיוני. בארצות-הברית, למשל, למדו בשנת 1954
רק 73% מגילאי 17 - 14, אם כי בארצות-הברית החינוך התיכון הוא חיוני
והאפילו חובה בכמה מן המדינות. המצב אצלנו בשטח זה טוב יותר מהמצב
בטנלינגה, אם כי שם החינוך עד לגיל 15 הוא חיוני.

אך יש לבדוק היכן לומדים אותם שני שלישים
מבין גילאי החינוך התיכון, מפני שאלה מביניהם הלומדים בבתי-הספר
היסודיים או בבתי-ספר לנערים עובדים, אין חינוכם על-יסודי, אמנם מצד
אחד המצב מביא את הדעת, מפני שבני-נוער אלה נמצאים במסגרת חינוכית;
אך מצד שני אין הוא מביא את הדעת מבחינת הצרכים המסוימים של המדינה,
אין הוא מביא את הדעת מבחינת מספר הלומדים בבתי-הספר התיכוניים
הכלליים. אמנם מספר הלומדים בבתי-הספר התיכוניים לפניהם מגיע
ל-45% - 39% מגילאי החינוך התיכון, שזהו אחוז גבוה לעומת אנגליה, למשל,
בה אין מגיעים כיום ל-40%, אולם מספר זה אינו עומד על הצרכים שלנו.
מספר תלמידים המגיעים לבתי-הספר הגדולים הוא כ-3000 לשנה, עוד 1000
ותלמידים מסיימים כל שנה את כיתות החמש, אך הם אינם מועברים לבתי-הספר
הגדולים.

מה הם צרכי המדינה? נתחיל במשרד החינוך,
אשר כדי למפק את הצרכים בהוראה זקוק מדי שנה ל-1500 מסיימי
מסגרת-ה. הוזה אומר, כי מדי שנה צריכים להכנס לכיתה א' של המסמינריום
לפחות 1500 בוגרי בתי-ספר תיכוניים, אם כי לפי שעה מוכנים אנו
להתמפק רק כ-1000 בוגרים.

המקום השני הזקוק לבוגרי בתי-הספר התיכוניים
הוא מנגנון המדינה. בדקנו את מצב השכלתם של פקידים בדרגות הבינוניות
10 - 6 ומצאנו כי 9000 מבין עובדי המדינה בדרגות הנ"ל מחוסי השכלה
תיכונית. כדי למלא את החסר, כי לפחות 1000 פקידים מתחלפים מדי
שנה, יש צורך ב-1000 בוגרי בתי-ספר תיכוניים מדי שנה כדי למפק את
צרכי מנגנון המדינה.

האוניברסיטה והטכניון קולטים מדי שנה
כ-1000 תלמידים חדשים ויש להכפיל מספר זה בשנים הקרובות.
פירוש הדבר כי בשלושת הסקטורים האלה בלבד
זקוקים ל-3000 בוגרי בתי-ספר תיכוניים מדי שנה.

הצבא, הקולט כיום את רובם הגדול של מסיימי
בתי-הספר התיכוניים, קובל מרה שמספרם קטן עד למאד.

או.

ד"ר אבידור: אם כן, מספר תלמידי בתי-הספר התיכוניים כיום בוודאי שאינו מתאים לצרכי הסדינה.

אך לא זו בלבד.

אם נבדוק את הרכב הלומדים בבתי-הספר התיכוניים נזכר לדעת כי רובם הגדול בא מקרב האוכלוסיה הוותיקה. מספר הלומדים מבין העולים החדשים הוא מועט ביותר. אגב אין פלא בדבר, מפני שילדי העולים טרם הגיעו לגיל חינוך תיכון. עדכנו סקר טפורס ומעניין מאד על סוגי הלומדים ברמלה, שהיא ישוב עולים ותיק יחסית. בחברד, כי בכל בתי-הספר היסודיים בעיר ישנן רק שלוש כיתות ח', הסונות ביחד פחות מטה ילדים.

בשנה הבאה תהיינה כבר 5 כיתות ח'.

כן יש כיום בכל בתי-הספר היסודיים בעיר 17 כיתות א' ו-17 כיתות ב' ובשנה הבאה תהיינה כבר 19 כיתות א' ואולי אף למעלה מזה.

אפילו אם נסקור מקומות אחרים בהם קצב

עליית מספר הלומדים בבתי-הספר היסודיים הוא אטי יותר, נוכל לומר כי תוך 4 - 3 שנים, כאשר נגיע להכפלת מספר מסיימי בתי-ספר יסודיים, יהיו אלה ברובם טיטובי עולים.

לכן, אם כי מספר הלומדים בחינוך התיכון

אינו קטן בהשוואה לארצות אחרות אף שלא עונה על צרכי הסדינה, הרי אין המצב רע כל-כך. אולם כבר כיום מדאיג אותנו מה יהיה כאשר יגדל מספר מסיימי כיתות ח' מבין העולים החדשים.

בשמונה שנות קיום הסדינה גדלה האוכלוסיה

פי שנים וחצי בעוד שמספר תלמידי בתי-הספר היסודיים עלה כמעט פי ארבעה. אך מספר הלומדים בחינוך התיכון גדל בקצב גידול האוכלוסיה: בעת הקמת הסדינה למדו בבתי-הספר התיכוניים 10,000 תלמיד, כיום לומדים 25,000. אטנם בשלוש השנים האחרונות החל עליה מסויימת במספר הלומדים בחינוך התיכון, אך רק בכיתות המסך ובבתי-ספר תיכוניים של ערב.

אולם אף הגידול הזה במספר תלמידי החינוך

התיכון טרוכז כולו בישוב הוותיק, בו נפתחו בתי-ספר תיכוניים חדשים רבים. אך כאשר יתחיל הלחץ של מסיימי כיתות ח' מקרב העולים החדשים אי-אפשר לפתוח מספר מתאים של בתי-ספר תיכוניים, כי דרושות לשם כך השקעות עצומות.

אלה הם המספרים שרציתי להביא לפני הוועדה.

ישנם בתי-ספר תיכוניים אחדים המקבלים

ממשרד החינוך תמיכה מיוחדת, ביניהם בית-הספר התיכון המשותף ללוד ולרמלה, בית-הספר התיכון בבאר שבע ובית-הספר התיכון בצפת. במגדל אשקלון תיפתח בשנת הלימודים הבאה זו הפעם הראשונה ביתה ס'.

בוודאי ידוע לחברי הוועדה מתוך הדיונים

שנתקיימו כאן, על התופעה המסמחת שמספר הסטיפנדריות לחינוך התיכון עלה בהרבה. בשנה הבאה ינתנו כ-8500 סטיפנדריות, מזה 5000 לחינוך התיכון העיוני ויתרן לחינוך התיכון החקלאי והטכנולוגי. בבתי-הספר החקלאיים הטכנולוגיים סטיפנדריות גם מסקורות אחרים, גובה כל סטיפנדריה עולה בממוצע על סטיפנדריה בחינוך התיכון העיוני, בו היה השנה שיעור הסטיפנדריה 115 לירות ובשנה הבאה, בהתאם לאישור בתקציב, יגיע ל-120 ל"י.

במשרד החינוך התחילו עתה דיונים על

הסדינות העתידה של מתן סטיפנדריות. עד כה טייעו הסטיפנדריות רק בסידה קטנה לתשלום שכר-הלימוד. הסטיפנדריות היוו עזרה גדולה לאותם ההורים בתל-אביב אשר ילדיהם לומדים בבתי-ספר תיכוניים עירוניים, שם מכסה הסטיפנדריה כמעט במלואו את שכר הלימוד. אולם לגבי אלה הלומדים בבתי-ספר תיכוניים פרטיים וציבוריים למחצה אין הסטיפנדריה מהווה אפילו סחצית משכר-הלימוד.

או.

ד"ר אבידור: עם כניסתם של ילדי העולים החדשים למסגרת החינוך התיכון, מגדילים אנו את מספר מקבלי סטיפנדריות שביניהם. אולם ברור כי סטיפנדריות הסכסות רק בחלקן את שכר הלימוד אינן מהוות פתרון לגבי ילדים אלה. כי לא רק שמוהרזים לשחרר את הוריהם טכל תשלום של שכר-הלימוד, אלא שלפעמים צריך לתת אף יותר מזה. במקומות מסויימים, כמו בלוד, עוזרים אנו לתלמידים בתשלום דמי-הנסיעה. אולם ככל שירבה מספר הלומדים מקרב ילדי העולים, נצטרך לעזור לא רק בהוצאות הנסיעה, אלא במידה מסויימת בהוצאות נהיה לשלם להורים תשלום מסויים כפיצוי עבור זה שהילדים אינם עובדים. משרד העבודה עושה זאת כבר כיום.

זוהי דרך מסוכנת, ששכרה עלול לצאת בהפסדה אם התשלום לא ינתן תמורת עבודת התלמידים, אבל אם רוצים אנו שיבואו מקרב ילדים אלה מנהיגים בעלי השכלה לעם - וזה הכרח שאין מנוס ממנו - נאלץ ללכת בה. ברור כי התשלום ינתן רק תמורת עבודה שהתלמידים יבצעו עבור בית-הספר. בכל-בית-ספר ישנם שירותים בהם יוכלו לעבוד גם התלמידים, כפי שנהוג גם בארצות אחרות.

ר. הקטין: ד"ר אבידור: אפר מטבין 91000 גילאי החינוך התיכון רק 66000 נמצאים במסגרת לימודית כלשהי, ואילו היתר היו בחלקם בבית-הספר היסודי אלא שלא הגיעו לבית-הספר התיכון, ובחלקם אף לא הגיעו לחינוך היסודי. הנה קוראים אנו מדי פעם בפעם בעיתונים שישנם בארץ כ-40000 - 25000 ילדים, אשר לא למדו אפילו בבתי-ספר יסודיים. בדקתי פעם דבר זה ונזכחתי לדעת כי המספר של 40000 טוגזם. אך בכל זאת יש הבדל בין המספרים שספר ד"ר אבידור לבין המספרים המתפרסמים בעתונות. מה הסיבה לכך?

הסקירה ששמענו עתה נגעה רק לחינוך התיכון בישוב היהודי. אני מקווה כי נשמע בקרוב סקירה על החינוך התיכון בקרב הטיעוטים.

י. רפאל: הייתי מבקש לקבל לוח השוואות על מספר הלומדים בבתי-ספר תיכוניים עיוניים כיום ובגנים הקודמות.

בעיית ילדי העולים לא הובלטה במידה מספקת. נכון, כי בין ילדי העולים רבים לא הגיעו עדיין לגיל החינוך התיכון. אולם מה המצב בקרב אותם ילדי עולים שהגיעו ארצה בגיל גבוה יותר ונמצאים כיום בגיל חינוך תיכון? מספרם גדול מאד והייתי רוצה לדעת אם הם לומדים באיזו שהיא מסגרת, אולי בבתי-ספר לנערים עובדים?

ברצוני להביע משאלה כלפי יו"ר הוועדה, כי תתן לנו אפשרות להחליף דעות בקשר לתכנית הלימודים ורמת הלימודים בבתי-הספר התיכוניים.

א. רוזנאל-נאור: מה הם פרטי התמיכה, שד"ר אבידור סיפר כי ניתנת על-ידי משרד החינוך למספר בתי-ספר תיכוניים, ובמה היא מיוחדת?

הגשתי לשד החינוך שגילתה בקשר לבית-הספר התיכון בצפת, אשר לא ראיתי כי הוא נהנה מתמיכה מיוחדת של המשרד. בית-הספר נמצא בסרתף בבנין של בית-חרושת לשעבר, ותנאים אלה וודאי אינם חיוביים.

ש. כפרית: מדאיג אותנו מאד מצב הילדים הנמצאים מחוץ לכל מסגרת חינוכית. אולם יודעים אנו כי מלבד למשרד החינוך ישנם גורמים אחרים המטפלים בבני-נוער. קיימות חוות-לימוד, קיימים מרכזי נוער, בהם מתקיימים גם לימודים. מה מצב מפעלים אלה וכמה בני-נוער הם מקיפים?

מה בדבר התכנית לאקלים רשות נוער אחידה, צמודה למשרד החינוך, שמבד דובר עליה פעם? האם עליית-הנוער פועלת בקרב בני-נוער אלה אשר לא נכללו במסגרת חינוכית כלשהי?

או.

ש. כפרית: גם משרד החקלאות עורך לנוער קורסים אקסטרניים לחקלאות הצמודים לבתי-הספר החקלאיים. מה חלקו של משרד החינוך בקורסים אלה ומה מספר התלמידים בהם?

ר. צברי: היתה בזמנו תכנית להקים רשות מרכזית לנוער, בדאשתו של משרד החינוך. האם מתכננים הקמת רשות כזאת?

האם יש נתונים על כך לאן פונים בוגרי בתי-הספר התיכוניים, לאיזה מקצועות? מה חלקו של בית-הספר התיכון בהכוונתם למקצועות השונים? כמה תלמידים סטייפנדים את בתי-הספר החקלאיים והמקצועיים מהי שנה?

פ. זוארץ: האם עזרת משרד החינוך ניתנת לכל ילדי העולים או שהיא מכוונת רק לבתי-ספר סטוייטיים, כמו בית-הספר התיכון ברמלה? אני שואל זאת מפני שידוע לי על ילדי עולים אשר קיבלו הודעות על הענקת סטיפנדיות להם, אולם סטיפנדיות אלו מכסות רק 45% מסכר-הלימוד, ואין הם יודעים מבין יקחו את הכסף החסר.

ד. נצר: דובר לפני שנה על הכוונת ילדי העולים לסטייפנדים. האם נעשה הדבר, ואם כן - מה המסקנות?

לאור הסקר שנערך על-ידי משרד החינוך, ברצוני לדעת מה תוצאות סקר זה ביחס לאפשרות ילדי העולים להפסיק בתיכון התיכון, כמה מהם יוכלו לקבל סטיפנדיות, וטאלה שיקבלו סטיפנדיות כמה יוכלו לבצל אותן?

היו"ר ש. פרסיץ: שמענו מפי שר החינוך כי נתמנתה ועדה אשר תחקור את בעיית הנשירה מבתי-הספר. ד"ר אבידור אמר זה עתה שישנם כ-25000 ילדים בגיל חינוך תיכון, אשר לא ידוע מי הם, אם נשרו מבית-הספר התיכון או מבית-הספר היסודי, ואם טעמו טיים חינוך בכלל. האם תיערך חקירה גם בענין זה, והאם היא אפשרית מבחינה אדמיניסטרטיבית? לדעתך, הדבר הכרחי.

מהי מדיניות משרד החינוך נוכח העובדה כי המדינה זקוקה למספר בוגרים גדול יותר? מה חושב משרד החינוך לעשות כדי לספק את צרכי המדינה בשטח זה?

האם יש פרופורציה בין התמיכה למוסדות הגבוהים לבין התמיכה למוסדות החינוך התיכון?

= = =

אני מברכת את נציגי האיגוד בתי-הספר התיכוניים אשר נענו להזמנת הוועדה. מטרת ההזמנה היתה לשמוע מנציגי האיגוד את דעתם על בעיות החינוך התיכון.

ד"ר אלזברג: ברצוני ראשית כל להעמיד את הוועדה על העובדה שאנו הנוכח נציגי אותו חלק של החינוך התיכון שקוראים לו החינוך התיכון העיוני או הגימנאסטי של בוקר. זהו הסקטור הגדול ביותר בחינוך התיכון, ולפי הסטטיסטיקה של משרד החינוך לומדים בבתי-ספר תיכוניים עיוניים של בוקר כ-17000 תלמיד. בסקטור העיוני של בוקר בכללות גם כיתות המשך, אך הן אינן סיוצגות כאן, אם כי בעיות פדגוגיות רבות משותפות לנו. בכיתות המשך לומדים למעלה מ-5000 תלמיד, ובבתי-ספר תיכוניים עיוניים של ערב - כ-2500 תלמיד. בסך הכל לומדים בבתי-ספר תיכוניים עיוניים למיניהם כ-25000 תלמיד.

אנו מרשים לעצמנו לדבר כאן בשמו של החלק הארי מתוך החבורה, בשמם של 17000 תלמיד. קודם כל ברצוני לדבר על החלוקה הגיאוגרפית של הלומדים בבתי-הספר התיכוניים העיוניים.

א.ו.

ד"ר אלנברג: 58% תלמידי בתי-הספר התיכוניים העיוניים, פרט ללומדים בכיתות המסך ובבתי-ספר תיכוניים של ערב, מרוכזים ב-3 הערים הגדולות: בתל-אביב - כ-5500 תלמידים, בחיפה - כ-2500 תלמידים, בירושלים - למעלה מ-2000 תלמידים.

מתוך כ-80 בתי-ספר תיכוניים עיוניים של בוקר שאנו מייצגים אותם 10, מוסדות גם מכינות ליד בתי-סדרש לפורים. מ-70 המוסדות הנותרים כשליש הם בתי-ספר מוניציפליים, היינו - מוזיקים במלואם על-ידי הרשויות המקומיות. מ-23 בתי-ספר תיכוניים של בוקר הנמצאים בתל-אביב 7 הם בתי-ספר עירוניים. אין אף בית-ספר תיכון עירוני אחד בירושלים או בחיפה. נוסף לתל-אביב נמצאים בתי-ספר תיכוניים מוניציפליים בערי-סדה ובמושבות.

אנו קובעים בצער רב שעל בית-הספר התיכון העיוני עובר זה שנים מספר קשה. מספר זה אינו מצטמצם לשטח הכלכלי החומרי בלבד, אלא הוא מורגש גם בשטח כוחות ההוראה, גם בצד הארגוני של בתי-הספר, גם בשטח הפדגוגי, ברצוני להתרכז עכשיו בבעיות הכלכליות, אם כי הייתי שמח לו יכולנו להחליף דעות בבעיות הלא-כספיות דווקא.

באטר לנו שאין הציבור יכול לדעת כי עובר מספר על בתי-הספר התיכוניים העיוניים, שהרי מספר התלמידים בהם גדל כדי שנה ועל-כל-פנים אינו קטן. אנו טוענים כי זוהי אשליה, וכדי להוכיח זאת הבאנו הנה מספרים שעידדנו אותם על-יסוד נתונים סטטיסטיים של משרד החינוך.

בין השנים תשי"ד ל-תשט"ז, אם ניקח את המספרים של תשי"ד כ-100%, גדל מספר התלמידים בבתי-הספר החקלאיים ב-91%; מספר התלמידים בכיתות המסך גדל ב-30%, מספר התלמידים בבתי-ספר תיכוניים ערביים

של בוקר גדל ב-31%;

מספר התלמידים בבתי-ספר תיכוניים של ערב

גדל ב-18%;

מספר התלמידים בבתי-הספר המקצועיים גדל ב-17%,

רק בבתי-ספר תיכוניים עיוניים של בוקר היתה

ירידה, אם כי קטנה מאד, ומספר התלמידים ירד מ-100% ל-99%.

גם בבתי-ספר לנערים עובדים היתה ירידה

קלה במספר התלמידים, מ-100% ל-97.4%.

אם כי מספר התלמידים בבתי-הספר התיכוניים

של בוקר עלה מ-15000 אשתקד

ללמעלה מ-16000 השנה, אי-אפשר לומר

שלא קיים מספר, מפני שסטור זה לא גדל באותה המידה בה גדלו יתר

המקטורים בחינוך התיכון.

יש מי שאומר שאפשר להסתפק ב-17000 תלמידים

בבתי-ספר תיכוניים עיוניים. אנו, באיגוד, אף פעם לא גרסנו כך ואף

התנגדנו לדעה זאת. שמחנו לשמוע מפני נציגי משרד החינוך ומפני שר החינוך

כי גם הם אינם גורסים שמספר תלמידים זה הוא מספיק.

ברצוני לספור לוועדה את חוות-דעתו של

פרופ' סמבורסקי אשר אמר בשבועות האחרונים כי המספר הנוכחי של תלמידי

בתי-ספת תיכוניים עיוניים אינו עונה על צרכי המדינה. לדעתו של פרופ'

סמבורסקי צריך מספר כוגרי בתי-ספר תיכוניים לעלות, בתנאים הרגילים,

על מספר המועמדים הדרושים לעבודה בפקידות, לטכניון ולאוניברסיטה,

והוא מעמיד מספר זה על 5000 בוגרים לשנה.

ועור אמר הפרופ' סמבורסקי: "יש להביא בחשבון

את המגמה הכללית השוררת כיום בעולם ובפרט ביהדות העולמית: העליה

המתחדת במספר אנשים בעלי השכלה תיכונית וגבוהה. ישנם כיום בעולם

חצי מיליון יהודים שהם מקדמאיים, סטודנטים או כוגרי בתי-ספר גבוהים,

ומספר זה נמצא בעליה מתחדת. אם מדינתנו לא תצליח להגדיל אף היא

במידה מספקת את מספר בעלי השכלה זו בין אזרחיה לא תהיה לה אותה

עמדה שתאפשר לה להשפיע בכיוון הרצוי על היהדות בעולם ולהיות גורם

בעל-משקל לגבי שכבות האינטליגנציה של יהדות זו."

בעל-משקל לגבי שכבות האינטליגנציה של יהדות זו."

ד"ר אלנברג:

כיום מספר בוגרי בתי-הספר התיכוניים, יחד עם העוסדים בבחינות בגרות ובסטרינות, מגיע לכל היותר ל-2600 - 2500 לשנה, ביניהם מספר זעיר של בנות, אם כבר כיום ניתן לומר שיט לפחות להכפיל את מספר בוגרי בתי-הספר התיכוניים, הרי שאין מקום לאותה דעה, אשר לדעתנו אף פעם לא היתה מבוססת, כי אפשר להסתפק ב-17000 תלמידים בחינוך התיכון העיוני.

כדי להגדיל את מספר הלומדים יש לאפשר להורי ישראל לשלוח את ילדיהם לבתי-הספר התיכוניים העיוניים. אני רוצה להדגיש כאן, כי לנו, לאנטי החינוך התיכון העיוני, ברור שקיים סולם עדיפויות וכי מעדיפים את בתי-הספר החקלאיים ובתי-הספר המקצועיים הטכניים על-פני בתי-הספר העיוניים; ברור לנו גם שלא כל ילד מוכרח או מוכשר ללמוד בבתי-ספר תיכון עיוני. אולם לא כל ילד המסיים כיתה ח' בציון הממוצע 9 שומר על הממוצע הגבוה הזה עד לכיתה האחרונה של בית-הספר התיכון; לא כל ילד המסיים כיתה ח' בציון הממוצע 7 הוא בין הנמושות ואין לו תקווה להתקדם בבית-הספר התיכון. נכון כי קיימת נטייה מבתי-הספר התיכוניים גם בגלל אי-התאמת הנוטרים לדרישות הגבוהות שבית-הספר מעמיד לפניהם, ואנו סוברים כי הדרישות הן גבוהות, אולם את רמת הלימודים איננו רוצים להנמיך. אך בית-הספר התיכון העיוני אינו יכול להיות פתוח ליחסנים ולמצטיינים בלבד, הוא חייב להיות פתוח גם בפני תלמידים בינוניים שעושים להתקדם בהמשך לימודיהם.

אם שכר-הלימוד בבית-הספר התיכון העיוני יסוּר כפי שהנו, או אף יעלה, לא יתכן לספק את תרכי המדינה, אם רוצים להכפיל את מספר התלמידים בחינוך התיכון יש לאפשר להורים לסאיפתם בכך לשלוח את ילדיהם לבית-הספר התיכון תוך נטיאה בעול הכספי, בשיתוף עם המסלה ועם הרשויות המקומיות.

הצדה הסודרית של החינוך התיכון העיוני היא כי נשאר "יתום" במדינה ואין לו אפוטרופוס מבחינה ארבונית. אמנם מבחינה פראגמטית קטורים אנו למטרד החינוך אשר טפקח עלינו, דברים רבים הסתפרו ויש עוד מקום לסיפורים ושיתוף-הפעולה בינינו לבין מטרד החינוך הוא מצויין. אולם כשם שבימי המנדט היינו מחוץ לכל תמיכה כספית, כך נשארנו מחוץ לתאום גם כיום. כי הרי אפשר לומר שאין כל הסתמכות מצד המדינה בחינוך התיכון אם מתקייב מטרד החינוך המגיע השנה ל-50 מיליון לערך מוקצבים לחינוך התיכון העיוני בסך הכל 1,130,000 לירות - היינו 2% מתקציב מטרד החינוך - ו-900,000 לירות מסכום זה מיועדות לסטיפנדיות. אין עוררין על הברכה הרבה הטמונה במתן הסטיפנדיות ושנה-שנה מברכים אנו על העלאת מספר הסטיפנדיות ועל הגדלת שיעורן. אולם אין הן פותרות אפילו את בעיית אותם כמה אלפי תלמידים הזוכים להן, ועל אחת כמה וכמה שאין הן פותרות את בעיית אותם התלמידים, שמספרם רב מאוד, אשר אינם מגיעים לאיון הדרוש לקבלת סטיפנדיה.

מחד גיסא, מברכים אנו על כל סטיפנדיסט, מפני שהוא מגדיל את מספר התלמידים הטובים בטוסד, מאידך גיסא, אין בזה מסום הקלה חומרית, אלא להיפך - ישנה אפילו הכבדה, כי מטרד החינוך דורס מאתנו שאנו מצדנו ניתן הענקה נוספת בשכר-לימוד לכל תלמיד שזכה בסטיפנדיה. אין כל הצדקה בדרישה זו. תלמיד שקיבל סטיפנדיה, מסלם אביו 120 לירות פחות עבור לימודיו, אולם אביו של תלמיד שקיבל בבחינות לסטיפנדיה רק ציון 7.9 ולא 8, חייב לסלם כפליים או למעלה מזה, אם כי מצבם החומרי שווה. לכן, אין זה לדעתנו מוצדק, שאנו חייבים להעניק לבעלי הסטיפנדיות הענקות נוספות המכבירות על בית-הספר.

שכר-הלימוד מגיע לתלמידים שאין לשאת אותם. השנה מוכרחים היינו להעלותו בהרבה, לאור העליה בתוספת-היוקר הצמודה לאינדקס. כן חלה השנה העלאה כללית בשכרם של העובדים המקדמאיים. נתכנו בלב שלם ואנו נוסכים גם כיום בכל הסוואה או העלאת שכרם של הוטורים, כי יש מחסור בכוחות הנראים לא רק בבתי-הספר היסודיים; יש מחסור בכוחות הנראים מעולים גם בטוסדות החינוך התיכון. לא נצליח למסוך כוחות הנראים לבתי-הספר אם שכרם יהיה מינימלי. גם כיום אין כל הסוואה בין שכרם של מוסמכי האוניברסיטה העובדים בהוראה, לבין שכרם של מוסמכי אוניברסיטה שהם עובדי המדינה או מהנדסים.

ד"ר אלנברג:

בספטמבר 1955 היה שכר-הלימוד בבתי-הספר התיכוניים העיוניים בירושלים ובתל-אביב בין 305 - 255 לירות, בהתאם לכיתה. עבור כיתה ג' בנתניה 255 לירות, לאחר ההעלאה האחידה נתון 75 לירות. שכר-הלימוד הגיע שכר-הלימוד בו-ל-אביב ובירושלים ל-380 - 330 לירות. בכל בתי-הספר בחיפה גבוה שכר-הלימוד ב-60 - 50 לירות מזה של בתי-ספר במקומות אחרים.

על-סמך נסיוננו כמנהלים המסווחים יוסי, פעמים אין ספור עם ההורים, קובעים אנו ללא כל של ספק כי לא רק אבות שהם פקידים בינוניים, אלא גם אבות שהם פקידים גבוהים או אפילו סוחרים - פרט לשכבה מסוימת המהווה לא יותר מ-20% - 10% - לא יוכלו לשאת בשכר-לימוד זה.

נציגי משרד החינוך בוודאי יאסרו כי בשנה הבאה צפויה תוספת לשכר-הלימוד בסך כמה עשרות לירות. ראשית, חלה עליה נוספת בתוספת-היוקר; שנית, מ-1 לינואר 1957 יקבלו כל העובדים האקדמאיים את מלוא ההפרטים; שלישית, ועדת הסרים אישרה באופן עקרוני העלאה מסוימת בדרגת שכרם של המורים; איננו מתכננים להעלאה זאת, אך חייבנו ותרואו לאיזה שכר-לימוד נגיע לאחר העלאה אלו.

קראנו לכינוס דחוף של מנהלי כל בתי-הספר התיכוניים העיוניים להיות אחר-הצהרים. ביקשנו את שר החינוך ואת אנשי משרד החינוך ואנו מבקשים את הוועדה לתת לנו עידוד או לפחות דמיון לכך כדי שנוכל לצאת מן הסבך בו אנו נמצאים, כדי שנוכל להרגיע את מנהליהם של למעלה מ-70 בתי-ספר תיכוניים.

הסקטור העירוני נמצא במצב שונה במקצת מפני שיש לו אפוסטרופוס, ויש מי שיכסה את גרעונו. אך לבתי-ספר תיכוניים פרטיים וציבוריים למחצה אין למי להעביר את גרעונם ועל כן צריך הוא להתכנס על-ידי ההורים. האפשרות היחידה היא לא לשלם את מסכורת המורים, אך כיצד נעזר לעשות זאת?

על-יסוד דינים וחשבונות שנשלחו למשרד החינוך יכול אני לומר, כי ברוב בתי-הספר התיכוניים הגיעו ההוצאות למסכורת המורים, למסכורת עובדים אחרים ושירותים ל-98% - 95% סכלל הוצאות בית-הספר. הכסף הנוסף מסיפק לניקוי בית-הספר, לגיבוי ולבוליים.

הגדולים שבמוסדות החינוך התיכון יכולים עוד להרשות לעצמם לחדש במקצת את ציודם ולהוסיף על הספרייה שלהם. אולם אם מצב זה ימשך וכל כספי המוסדות יוצאו על הטנגנון ועל סידותים כיצד אפשר יהיה לסמור על רמה נאותה של הלימודים? והרי אין אנו רוצים להיות רק בית-אולפנא, אלא גם בית-חינוך, לקיים פעולות חינוכיות, לקיים חוגים, ספורט. אך לכל אלה לא יהיה עוד מעט זמן, מפני שאין כסף לכיסוי מסכורתו של מורה אשר ינהל את החוג לספורט או מורה אשר ינהל חוג אחר.

אינני בטוח אם המורים, אף לאחר העלאת מסכורתם, יגמלו מהרגלם שלא להסתפק ביחידת הוראה של 24 שעות לסבוע. מורה בעל ותק ואב לשני ילדים מקבל עכשיו מסכורת ברוטו של 290 לירות ו-210 לירות נטו. חברי הוועדה יתנו לעצמם השובה אם לאור מסכורת כזאת אפשר להסתפק ביחידת הוראה של 24 שעות. במקרה הטוב ביותר נותן מנהל בית-הספר למורה עוד 4 - 2 שעות הוראה לסבוע וגבורה זו בא המורה על סיפוקו וגם המנהל אינו צריך לחפש מורה אחר כדי למלא שעות אלו. אולם ברוב המקרים מלמד המורה לפני הצהרים בבית-ספר אחד ואחר-הצהרים בבית-ספר אחר. דבר כזה לא צריך להיות, הן מבחינת מוח ההוראה של המורה והן מבחינת ההיגיינה הנפשית שלו. אך זוהי המציאות.

היינו סמכים מאד אילו סיטהו היה מצביע לנו על דרך לשיפור המצב באמצעות יעול ארגונים של בתי-הספר התיכוניים. נחננו באיגוד הראשוניים שרוצים ביעול ועושים את כל הטאקטיים לקראת זה. אנו יודעים כי לא יתכן שתהיה כיתה בת 12 תלמיד, אך לא יתכן גם כיתה בת 50 תלמיד. הוכח כי רק כיתה בת 40 תלמיד יכולה לשאת עמטה, אולם ברוב בתי-ספר תיכוניים של בוקר הכיתות הן בנות 29 תלמידים, בבתי-ספר של ערב הממוצע הוא 26 תלמידים לכיתה, ובכיתות שאהמטך - 21 תלמידים.

ד"ר אלנברג:

מסרד החינוך הוציא תקן למערכת השעות
בבית-הספר התיכון. אמנם בתי-ספר תיכוניים
התפתחו בצורה באופן מורגני, אולם טוב בדרך כלל שקיימת מערכת שעות.
קיימים חילוקי-דעות ביחס למספר שעות הלימוד, אך ברור לי לא יתכן לבצע את
תכנית הלימודים ב-36 שעות לטבוע.
עבודה מעשית בפסיקה, הימיה או ביולוגיה
מפטרית רק בקבוצות של 20 תלמיד בערך, לא רק מפני שהטענות אינן
גדולות, אלא מפני שמורה לא יוכל להקיף קבוצה גדולה. לכן, אם הכיתה
טובה למעלה מ-30 תלמיד, הכרח לחלקה לשתי קבוצות, ולכן ברוב המוסדות
אינם מצטמצמים למסגרת של 36 שעות לטבוע.

מורים שעברו את גיל 50 יצטייגו
לקבל מסכורת עבור 24 שעות לטבוע, אך למעשה יחידת ההוראה שלהם
מצטמצמת ל-20 שעות לטבוע.

נוסף לכך מוכרחים לדאוג לקיום מבטות,
כל עוד רוצים לטסור על רמה נאותה של הלימודים.
לכן התקן עולה למעשה ל-40 שעות לטבוע
וגף יותר מזה, ומבחינת הוצאות לכיתה אפשר לוטר כי גף ל-48 שעות.
זאת אומרת, שלכאורה ההוצאות לכיתה הן ל-36 שעות, היינו - מסרה וחצי
מסרה של מורה, אך למעשה מגיעים ל-48 שעות, היינו - לשתי מסרות.

כאשר ועדת גורי עמדה לסיים את דיוניה
הופענו בפני מסרד החינוך והתרבות על המסבר ההולך ומתקרב. הודענו
למסרד החינוך בחודס ספטמבר שאנו קרובים להתמוטטות, ונאטר לנו שאמנם
טבינים את מצבנו, אבל יחד עם זאת סיכם מסרד החינוך עם מרכז המורים
על העלאה מסכורת המורים ויש לשלם מקדמות למורים על-חשבון העלאה החדשה.
על-יסוד העלאה זאת דרשנו מהמורים בחודס פברואר תוספת לשכר-הלימוד.

היום נמצאים אנו יום לפני חלוקת התעודות
אך ב-5 בתי-הספר המיוצגים כאן 20% מהורי התלמידים לא שילמו עדיין
את התוספת, נוסף לכך ש-30% של הורים קיבלו הנחות. אני בטוח שבבתי-
ספר רבים לא שילמו ההורים עדיין 60% - 50% משכר-הלימוד. שילמנו
בינתיים למורים 11 מקדמות, אך יחד עם זאת קראנו לכינוס דחוף של
כל טנהלי בתי-הספר התיכוניים הפרטיים והציבוריים למחצה.

מסרד החינוך מדגיש את חרדתנו וסותר
לה. אך למעשה אין בפיהם של נציגי מסרד החינוך שום בשורה טובה.
אנחנו כי אנו דורשים 3 - 1.5 מיליון לירות מתקציב המדינה. הבאנו
את חרדתנו בפני שר החינוך ובפני ראש המטסלה.

אנחנו דורשים עזרה, כדי שמשפר התלמידים
בבתי-הספר התיכוניים לא יוקטן וגם לא יוקפא. הודיעו לנו באופן רטמי
כי בתל-אביב בלבד מספר בוגרי ויתות ח' הטנה עולה ב-18% על מספר
הבוגרים אשתקד. עליה זאת צריכה להיות מורגטת גם במספר התלמידים
החדשים בחינוך התיכון, אולם לעת עתה לא מורגטת כל עליה במספר הנרשמים
הן לבתי-ספר תיכוניים עירוניים והן לבתי-ספר תיכוניים פרטיים. ישנה
הקפאה במספר התלמידים. צפויה לנו נשירה לא רק בגלל אי-התאמת תלמידים
לקוריקולום שלנו, אלא גם בגלל המצב הכלכלי. אמנם אנו עושים את הכל
כדי שאלמדים אשר הגיעו עבר לכיתה שמינית לא יעזבוה, ומאפשרים להם
ללמוד אפילו הינם, אך מישהו צריך לשלם עבורם, והמטסלים הם הורים
אחרים.

שר החינוך הציע לנו להנהיג שכר-לימוד
סודרג. יש הרבה הגיון וצדק בהצעה זו, אך לא פשוט לבצעה. אולם למעשה
קיים גם יום שכר-לימוד סודרג. בבית-הספר "גאולה" למשל, 32% של ההורים,
ולא העניים ביותר, נהנים מהנחות המגיעות עד כדי 10% מהלל התקציב.
איננו יכולים להגדיל את מספר ההענקות, ולולא הן היינו יכולים לדרוש
שכר-לימוד נטון יותר מכל ההורים.
אנחנו מתנגדים לכך שלדים אשר השיגו ציון
טטויים ילמדו בשכר-לימוד נטון, על-חשבון מטים שדרלמו על-ידי כל
אזרחי העיר, כמו למשל בתל-אביב. הוצאות בתי-הספר העירוניים מתכסים
על חשבון המטים. אולם גם ילדים אחרים שלא זכו להתקבל לבית-בפר
עירוני הם אזרחי תל-אביב והוריהם מטלמים מטים. כאשר נבנו בתי-ספר

ד"ר אלנברג:

העירוניים נאמר שהם מיועדים למיעוטי-יכולת בלבד. זה זנים שלבתי-ספר של עיריית תל-אביב מתקבלים תלמידים ללא הבדל מצבם הסוציאלי.

דרישותינו הן שתיים:

א. כדי שנוכל לפחות לסלם את מסכורת

הטורים ולהשאיר סכום קטן להוצאות משרדיות ויחד עם זאת לחדש
לשטר-הלימוד שהיה נהוג בספטמבר 1955, מוכרחים אנו לקבל לשנה זו
75 לירות לתלמיד, אם ניקח בחשבון כי בבתי-הספר התיכוניים הפרטיים
והציבוריים למחצה של בוקר, בבתי-ספר שאינם שייכים לרשויות הטוניציפליות,
לומדים 10,000 תלמיד, צריכים אנו לקבל מתקציב 1956/57 סכום של
750,000 לירות.

ב. אנו תובעים מהממשלה חצי מיליון לירות

לקרן הענקות, מפנה יקבלו הענקות תלמידים בעלי דמה בינונית שהוריהם
מיעוטי-יכולת.

בסך הכל דורשים אנו מתקציב 1956/57

סכום של 1,250,000 לירות.

לדעתנו צריכה ממשלה לקחת על עצמה

בהדרגה את החזקת בתי-הספר התיכוניים. אין אנו באים להשיע חינוך
תיכון חובה או חינוך. גם להנא צריכה להיות השתתפות ניכרת מצד ההורים
ויחד עם זאת השתתפות ניכרת, הולכת וגדלה, מצד הממשלה. השנה צריכה
הממשלה להשתתף בחינוך התיכון בסכום נוסף של 1,250,000 לירות ובשנים
הבאות להגדיל בהדרגה את השתתפותה, כדי שתוך 10 שנים נגיע לחינוך
תיכון ממלכתי, ואנו נהיה רק אחראים לבעלות או למסגרת הארגונית.

ד"ר בן-יהודה:

באנו הנה כדי לזעוק זעקה גדולה המסדרת

את חיינו ואנו חושבים כי לכנסת

ולחברי הוועדה הזאת לא הגיעה עדיין במלואה. נכון כי לא אנו יזמנו
פגישה זו, מפני שאיננו יודעים מה בדיוק מותר ומה אסור לנו. אני שמח
על היזמה לפגישה זו שיצאה מאת ראשי ועדת החינוך של הכנסת וראשי
משרד החינוך.

דעת כולנו היא שבחלה נפסנו בתפקיד

הזה המוטל עלינו. אילו היה זה נשאר בגדר בחילה אישית היינו עושים
את אשר מצפוננו היה אומר לנו לעשות. אך מכיוון שדובצת עלינו אחריות
ציבורית כבדה ובחילתנו היא בעלת גוון ציבורי, זועקים אנו את זעקתנו
על שהפכנו לגזבי-כספים בצורה המכוערת ביותר. כל אחד מאתנו, כאשר
קיבל לידינו את התפקיד טנהל המוסד, ידע כי יהיה עליו לעטוף בגביית
כספים, אך לא כפי שחייב הוא לעשות כיום. כיום שומה עלינו להיות
אכזריים ולהעמיד פני-ברזל בטעה שאנו יודעים כי האד השני - ההורים -
צודק במאה אחוז. אנחנו צריכים לדרוש כסף מהורים אשר ידוע לנו שאין
להם מנין לשלם. אנחנו נלחמים עם ההורים ומעמידים פני לוחמי צדק,
בעוד שידוע לנו כי אנו לוחמי עוול. איננו רוצים בתפקיד כזה.

יש תנועה גדולה בינינו לעזוב את

המוטכות. אין אנו עוסקים עוד בפדאגוגיה; אין לנו זמן לעסוק בשאלות
ארגוניות, אלא רק בשאלת כספים.

הנה הוזמנו אחת לשנים מספר לפני ועדת

החינוך של הכנסת ובמקום לדון בבעיות פדאגוגיות מדברים אנו על ענייני
כספים. זוהי דוגמה לנעשה בחדר ההנהלה של בית-ספר תיכון.

בחלה נפסנו על שהפכנו להיות מעבידים.

כולנו חברי הסתדרות המורים ובאופן רשמי אנו עובדים כטו הטורים האחרים,
אך הנה הפכו אותנו למעבידים ומכוונים נגדנו את איום הטביחה הפרופסיונלית
ועלינו להעמיד פנים כאילו נלחמים אנו נגד המורים.

הזעקה שלנו קשה יותר בגלל זה שאין

אנו מוצאים הערכה מקבילה מצד משרד החינוך. ההרגשה במשרד החינוך
היא כי צועקים אנו ומפריזים יתר על המידה. יתכן שאין הם מכירים
את המצב לאטורו, אך כאשר אנו באים וזועקים את זעקתנו ולעומת זאת
עונים לנו כי אין המצב נורא כל-כך וכי אין אנו עומדים להתמוטט,
אזי ההרגשה היא מאד לא נעימה. לא מחר בתמוטט, אך אנו זועקים את

או.

ד"ר בן-יהודה:

זעקתנו בשעה הנכונה. ההתמוטטות החלה כבר ואם תסתיים תוך שנה-שנתיים, ידעו נא כי הזהרנו בעוד טועד.

גם בטח הפרופסיונלי אין אלה הסנהלים
את המטא-והמתן בבעיות אלו עם מרכז המורים שומרים על חזית שווה
גיבוינו לגיין מסרד החינוך. מצד גופים ידועים יש נסיון להפוך את
בתי-הספר שלנו למקום להשגת זכויות פרופסיונליות, מפני שבגד בתי-ספר
תיכוניים פרטיים קל יותר ללחום מאשר נגד מסרד החינוך. מסרד החינוך
צריך היה לשמור עלינו לפחות בטח זה. מחוץ לענייני כספים אין
כל הבדל גיבוינו לבין בתי-ספר תיכוניים אחרים. מדוע זה ירשה
מסרד החינוך כי יפלו אותנו לדעה בתביעות לזכויות פרופסיונליות?
גם שומעים אנו כי בבתי-ספר תיכוניים עירוניים אין איזו של סביבתה
מצד המורים ואילו אצלנו הוא יסנו, פוגע בנו הדבר. אין אנו קאפיטליסטים
שיש ללחוץ עליהם באיום של סביבתה. מסרד החינוך יודע על מפליות בטח
זה, ולא דאג שהמצב יטונה.

אין אנו רוצים עוד בזה. אנו גילחם
נגד הפיכתנו למעבידים ולגובי-כספים בצורה הטכוערת ביותר.

דרטנו מסרד החינוך הקפאת שכר-הלימוד,
איננו מתנגדים לשכר-לימוד מודרג, אולם אם יונהג שכר-לימוד מודרג
צריך הוא להיות שווה לכל בתי-ספר תיכוניים בארץ.

הסקטור שלנו הוא האומלל ביותר, מפני
שאין עליו בעלות. אין לבתי-הספר שלנו אפשרות להעביר מורה ממקום למקום,
אין אפשרות של חילופי מורים, מפני שאי-אפשר לשלם פיזויים המגיעים
לפעמים לסכומים עצומים. לכן גם אי-אפשר להעסיק מורים חדשים.
לא קרה עדיין שחבר המספח על בית-הספר
או חבר ההורים ימצאו מקורות כספיים לכיסוי ההוצאות. למעשה המורים
הם הבעלים של המוסד, מפני שאם כי אין הם מקבלים בונוסים, הרי הם
נושאים בכל הגרעון.

כשאין כסף, מצמצמים את היקף השירותים
המתקציב בית-הספר, מחוץ למשכורת המורים, בשמרים עוד כ-2% לכיסוי
הוצאות אחרות. בגיטנסיה "הוצליה" למשל הגיע הסכום המיועד למשכורות
המורים, לפני חמס שנים, ל-75% מכלל התקציב, ונותרו 25% להוצאות
אחרות. לפני שלוש שנים הוצאו 87% מהתקציב למשכורת המורים, לפני שנה -
92%, והשנה - 98%. אך הדרישות שמסרד החינוך מעמיד לפנינו אינן יכולות
להתבצע בכיסוי 2% שנותרו מתקציב המוסד. למיסון דרישות אלו צריכים
אנו להקדיש לפחות 5% מתקציבנו.

מסרד החינוך יזם את הועיון כי בכיתות
הטמיניות יעשו התלמידים עבודות מחקר במקום בחינות. אין אנו חסידים
הבחינות ואיננו סבורים שהיא דווקא צריכה לקבוע את גורלו של התלמיד.
לכן קיבלנו בהתלהבות את הצעת מסרד החינוך והסתדלנו לבצעה. אך המורים
הודיעו כי בדיקות עבודות המחקר והדרכת התלמיד בעת העבודה אינן בתחום
תפקידם ולכן הם דורשים 75 לירות עבור כל עבודה שיבדקו. אינני
טבנה את המורים על עמדתם זו, אבל אני חושב שמסרד החינוך צריך היה
לפתור את הבעיה הזאת. ישנה ועדה פריטטית, בה משתתפים נציגינו ונציגי
מסרד החינוך, והיא צריכה היתה לטפל בשאלה זו. בינתיים אטר לנו אחד
המפקחים שיכולים אנו למצוא בתקציבנו סכום הדרוש לתשלום למורים.

ד"ר סגולברג:

מסרד החינוך העביר שאלה זאת לוועדה
הפריטטית.

ד"ר בן-יהודה:

מכיוון שידענו כי שיטת עבודות מחקר
תחייב אותנו בהוצאות נוספות, השנה באופן
מיוחד לא הצענו לתלמידים לבצע עבודות.

מר ספירא:

בבית-הספר הריאלי קיימת כבר שיטת
העבודות ותלמיד המצליח בעבודתו

מסרד מבחינה.

ד"ר בנ-י גורדון:

אני אומר באופן אישי, כי מינוני רואה כל זרות ברעיון כי החינוך התיכון כולו יועבר לידי הממשלה. אין כוונתי שהממשלה תנהיג חינוך תיכון חיינם; היא תוכל לגבות אותו שכר-לימוד שגובים אנו כיום. כשם שיכולה הממשלה להזיק מטרד דוארולהעלות כדי פעם את מחרי הבולים והטלפונים ולקבל דוחים מזה, כשם שיכולה היא להחזיק על אחרייתה את הרכבת ולשאת בהפסדיה, מדוע אין היא יכולה להעביר אליה את החינוך התיכון אשר אולי ישא את עצמו? תנהיג הממשלה שכר-לימוד מודרג ואם בכל בתי-הספר התיכוניים בגרף יחיה נהוג לדרוש מאב עשיר 1000 לירות שכר-לימוד- הוא יטלם, וילד עני יטלם רק 100 לירות.

אני רוצה עוד להזכיר את הטעם הקיים בתל-אביב, שהוא פשוט מגוחך. בתל-אביב קיימת התחרות בין שני סקטורים של החינוך התיכון. בסקטור הראשון מוכרחים לדרוש שכר-לימוד בסך 300 ל"י, בסקטור השני דורשים רק 200 - 100 ל"י. מדוע אי-אפשר להחזיק את הילדים העניים בבתי-ספר שלנו, ויש לגבות עבורם בתי-ספר מיוחדים? החזקתם אצלנו היתה בוודאי עולה לעיריה בפחות כסף. אך כיום בונים בנינים מפוארים לבתי-ספר התיכוניים העירוניים, שכר-הלימוד בהם נמוך יותר וכך מתחרים בנו.

ולא רק ילדים בעלי ציון טמוצע 8 מתקבלים לבתי-הספר העירוניים. מתקבלים כל הילדים, בלי להתחשב בטעם הסוציאלי. לפעמים פונה העיריה אלינו כי נקבל ילד אשר לא הסיג את הציון הדרוש ועל כן אי-אפשר באופן רשמי לקבלו לבית-הספר העירוני, אך העיריה תתן לו הסיכה אם ילמד אצלנו.

גם באסירת דברים אלה בחלה נפסי, אך חייב הזיתי לומר אותם. ישנן עוד בעיות של ניסויים פדגוגיים, של מגמות חדשות, אבל עליהן אין פנאי לחשוב.

עוד בעיה שאינה כספית. קל לילדים לעזוב את בית-הספר התיכון בכיתות הגבוהות, מפני שיש להם אפשרות להבחן בחינות בגרות שלא במסגרת בית-הספר. האפשרות לעמוד בבחינות בגרות אכסטרניות ניתנה על-ידי משרד החינוך כדי לאפשר לילדים אשר באו מחוץ-לארץ והיו במחנות, להבחן בחינות בגרות בלי שיצטרפו ללמוד בבית-ספר. ניתנה אפשרות לגשת לבחינות בגרות גם לאלה שלמדו בבתי-ספר ערב ועבדו בבוקר. אולם נקבע סייג כי אין לגשת לבחינות בגרות אכסטרניות למטה מגיל 19. כיום, כל ילד יכול לעזוב את בית-הספר ולהבחן בחינות בגרות אכסטרניות. מצב זה מסלף את דמות החינוך, שפירושו לא רק לימוד ועמידה בחינות, אלא גם חינוך חברתי והסצאות בהשגחת סחנך. את השיטה של בחינות בגרות אכסטרניות קיבלנו מאנגליה והיא נועדה לבניא ברכה, אבל במסך הזמן יצא שכרה בהפסדה, כאשר ביטלו למעשה, אם לא להלכה, את ההגבלה של הגיל המינימלי. כיום תלמיד המתגייס לצבא בטרם נבחן בחינות בגרות יכול להבחן בהן במסגרת הצבא, ללא כל הגבלה של גיל. אני חושב כי אין זה נכון; כיום שירות בצבא הוא תופעה כללית ואין לתת עליו פרס מיוחד. הבחינות האכסטרניות הורסות את בית-הספר התיכון וגורמות לנשירה דווקא בכיתות הגבוהות.

אני מסכם את דבוי: הטעם הנוכחי אינו יכול להטשך. אני אומר זאת לא כאיום, ואני בכל אופן לא אתן יד לסוים שביתה או הטבתה בענין זה. אך רווחת הדעה בהנהלות בתי-הספר התיכוניים שיש להסתלק ללא כל תביעה לפיצויים. אנו מועלים בתפקידנו הפדגוגי על-ידי עבודה כפי שהיא מתנהלת כיום, אנו זועקים על כך ואין אוזן קטבת.

מר שפירא: ישנם שלושה סוגי עוול בטעם הנוכחי: עוול כלפי הילדים, עוול כלפי אלה הנושאים באחריות לבתי-הספר, עוול כלפי החינוך העמיון.

קיים עוול כלפי הילדים ובעיקר כלפי הוריהם, שדורשים מהם לשאת לא רק בעול הכספים שלהם עצמם, אלא גם בעולם של אחריהם. מהורים הנמנים על השכבות הבינוניות דורשים מאמץ כספי שאינו לפי כוחם. אך העוול הוא בעיקר כלפי אותם הילדים שכלל אינם מגיעים לבית-הספר התיכון. שיטת המסיפנדיות היא חשובה מאד, אבל

או.

סר ספירא:

אין היא מאפשרת לילדים עניינם ללמוד בבית-הספר התיכון, מפני שהיא מכסה רבע או לכל היותר שליט מסכר-הלימוד.

עוול כלפי האחראים לחינוך התיכון:
כולנו נושאים בעול זה ורואים עצמנו כשליחי המדינה ולא כנושאים פרטיים. כולנו יכולנו לעבוד בטוחים אחרים, אך אנו נושאים בעול זה מפני שהגורל הטילו עלינו. אבל אנו קובלים על חוסר ההכרה בעול זה, על חוסר הכרה בכך שנושאים כאן בעול חיוני שאין המדינה יכולה להתקיים בלעדיו. עיריית חיפה, למשל, בונה מקלטים בבתי-ספר שונים בעיר, פנינו אליה וביקשנו כי תבנה מקלטים גם אצלנו. על כך ענו לנו: תבנו בעצמכם.

ד"ר אלנברג: הוא הדין בתל-אביב.

סר ספירא:

מדוע שונים ילדינו מילדים אחרים
סלהם סוכנה העירייה לדאוג? קשה לסאת
בעוול לזה, לא רק מפני שבית-הספר מתערער על-ידי כך, אלא מפני שחוסר ההכרה מדפה את ילדינו.

ועוד דבר: עוול כלפי החינוך התיכון.
המצב הנוכחי גורם ליצירת מחיצה רצינית מאד בין הסורים והנהלת בית-הספר לבין הילדים. הילדים יודעים שהליכתם לבית-הספר עולה להוריהם בקרבנות גדולות מאד. ומי דורש זאת, מי סוחט את הכספים? - הנהלת בית-הספר. אם כך הדבר, אי-אפשר לקיים יחסים תקינים בין הסורים לבין התלמידים. לפני שלושה חדשים התקיימה בחיפה שביתת תלמידי כל בתי-הספר התיכוניים. תלמידי בית-הספר הריאלי לא שבתו, אבל גם הם עלולים לטבות. אני חושב כי חברי הוועדה יכולים לתאר לעצמם מה הרגשת מורה או מנהל הצריך להכנס לכיתה שתלמידיה שבתו מפני שאטרו כי המנהל לוקח מהם יותר מדי כסף. איזו אנוזירה חינוכית אפשר ליצור בתנאים כאלה?

מכל הסיבות שמניתי לעיל אי-אפשר לקיים את המצב הנוכחי. אם לא תחשו עזרה, תגיע התנוונות החינוך התיכון לטטדים שאי-אפשר יהיה לעצור בעדה.

ד"ר ספירא:

איט מאתנו אינו טתימר לומר שהחינוך התיכון כפי שהנו אין בו ליקויים. כשבאים אנו למטרד החינוך לטעון את טענתנו אומרים לנו כי ישנם ליקויים יסודיים בחינוך התיכון שהם גם בעלי טטטעות פיננסיות. הילתי טטתומם לו לאור התנאים בהם התפתח החינוך התיכון היה המצב שונה. נכון סמספר טוטדות חינוך תיכון קטנים הוא רב מאד, אני על אחדיותי אומר כי סמספר שעות הלימוד בבתי-הספר התיכוניים, בעיקר בכיתות הגבוהות, הוא רב מדי. בטקום 36 שעות לשבוע אפשר היה להסתפק ב-30 - 31 שעות, בלי להביא לבזק מבחינה פדאגוגית.

הביקורת של מטרד החינוך צודקת בעיקרה ואנו מוכנים לעשות לתיקון הליקויים, אך לא יתכן שסטוד החינוך לא יוטיט לנו עזרה בגלל קיום הליקויים האלה. אני חושב כי התנאים הנוכחיים הכרחי למצוא פליאטיב. אני מתכוון בזה לוועדה אשר מונתה לחקור את מצב החינוך התיכון, שבראשה עומד כבוד השופט צלטנר. ועדה זו בוודאי תשרת אותנו שירות חשוב, אך אין להסתין עד אשר תסיים את עבודתה ועד אשר ניתן יהיה להוציא לפועל את מסקנותיה.

אנו מרגישים כי החינוך התיכון לקוי מהרבה בחינות, אבל מוכרחים לנהוג כפי שהנו נוהגים, בגלל טפנה של שעת-חירום טטט.

או.

ד"ר ברמן:

אני רוצה להעיר על כך שמצבם של ילדים בני עדות המזרח הוא בכל רע. מעטים מהם יוכלו להמשיך ליסודיהם בבית-הספר התיכון. בבית-הספר שלנו ישנם כמה תלמידים מבני עדות המזרח ואיש מהם אינו מסוגל שכר-לימוד. אך יותר מסוגה אחת לא נוכל להחזיקם בתנאים כאלה. אם ילד מעדות המזרח מקבל סטיפנדיה, הוא יכול לשלם לכל היותר עוד 100 לירות לשנה. אבל בית-הספר אינו יכול להמשיך ולשאת בעול הזה של חינוך חינם כמעט. אגף כיום המצב הוא כזה שפקיד נסוך לא יוכל לשלוח את בנו לבית-הספר התיכון. פירוט הדבר, כי בתי-הספר התיכוניים יינעלו בפני ילדים מעדות המזרח.

פנינו פעם למשרד החינוך וביקשנו שיחננו לילדים אלה סטיפנדיות כפולות, אך נענינו כי דבר זה בלתי-אפשרי.

ד"ר גו-יהודה:

גם בבית-הספר שלנו ישנם שני ילדים יוצאי עירק הלומדים ללא משלום. הם תלמידים מצויינים, תפארת המוסד. אבל נשאלת השאלה כמה ילדים כאלה נוכל לקבל.

היג"ר ש. פרמיץ:

אני מאד על האינפורמציה אשר הוסיפה על ידיעותינו. הוועדה תמשיך בדיוניה על מצב החינוך התיכון ואם תיזקק לאינפורמציה נוספת, תרשה לעצמה להטריח שנית את נציגי מוסדות החינוך התיכון.

הישיבה נועלה בשעה 11.20.